

Запровадження вищезазначених заходів забезпечить досягнення наступних результатів, таких як:

- 1) усунення можливостей для зловживання владою;
- 2) забезпечення прозорості, підзвітності та систематичного моніторингу органів державної влади;
- 3) залучення освітнього сектору для підвищення обізнаності громадськості про антикорупційні заходи;
- 4) розвиток антикорупційних правових інститутів, включаючи активний нагляд країнами ЄС;
- 5) удосконалення норм законодавства для захисту викривачів, які повідомляють про корупцію [1].

Вищезазначені заходи мають призвести до зниження рівня корупції. Впровадження вищевказаних принципів у державному управлінні є важливим для коригування дій із протидії корупції. Саме тому подальші дослідження повинні зосередитися на детальному вивченні потенційного впровадження вищезазначених принципів у державному управлінні у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Anti-Corruption Strategy for 2021-2025. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Anti-corruption-Strategy-for-2021-2025.pdf>.
2. Corruption in Ukraine 2024: Understanding, Perception and Prevalence. URL: https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/333/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_IS_NACP_2024_ENG.pdf.

Шевчук Олександр Олександрович,
професор кафедри оперативно-розшукової
діяльності та національної безпеки
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «КОРУПЦІЯ» ТА «КОРУПЦІЙНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ»

Вирішення проблеми протидії корупційним правопорушенням значною мірою зумовлюється тим, наскільки адекватно вона осмислена як у теоретичному, так і в практичному вимірах. З наукової точки зору, актуальність зазначеного питання визначається тим, що воно виступає ключовим елементом будь-якого дослідження феномену корупції – як у сфері права, так і в суміжних науках, зокрема філософії, соціології, політології та економіці. Встановлення сутності

корупційних правопорушень має похідний характер для подальшого наукового пошуку, адже саме від його правильного вирішення залежить постановка мети, визначення предмета, напрямку дослідження та вибір відповідної методології. Зрештою, розуміння природи корупції безпосередньо впливає на достовірність отриманих наукових результатів, адже спотворене сприйняття цього явища здатне зумовити формування хибних стратегій і тактик, визначення неадекватних засобів і ресурсів, а також невірне нормативно-правове забезпечення процесу протидії корупційним проявам.

Корупцію неможливо звести до окремого суспільно небезпечного діяння чи конкретного правопорушення. Така редукція, що простежується у працях частини науковців і практиків, на наш погляд, є суттєвою помилкою у її розумінні. Корупція – це, передусім, соціальне явище, яке має власну суспільну обумовленість, закономірності розвитку та чинить деструктивний вплив на соціальні процеси. Як породження суспільних відносин, вона пронизує різні сфери суспільного життя, деформуючи їх у різних формах. Її сутність полягає в тому, що корупція спотворює соціальні відносини, порушуючи нормальний, справедливий порядок функціонування суспільства, що, своєю чергою, спричиняє «корозію влади».

Якщо розглядати зміст і сутність корупції крізь призму соціального призначення державної служби, то варто зазначити, що вона суперечить базовим принципам публічної служби, закріпленим у національному законодавстві та міжнародних правових актах. У цьому сенсі корупція є глобальним феноменом, притаманним усім державам. Так, у Резолюції «Корупція у сфері державного управління», ухваленій VIII Конгресом ООН із запобігання злочинності та поведінки з правопорушниками (Гавана, 27 серпня – 7 вересня 1990 р.), підкреслюється, що «проблеми корупції в державній адміністрації мають універсальний характер, хоча їх особливо руйнівний вплив відчувається у державах із вразливою економікою» [1]. Корупційні зловживання властиві як країнам із високим рівнем демократії та ринковою економікою, так і державам з адміністративно-командною системою та тоталітарним режимом.

У країнах, де корупція поширена системно, вона з соціальної аномалії трансформується у норму, стає звичним засобом вирішення проблем і способом функціонування влади. Натомість у державах, де корупційні правопорушення є поодинокими, суспільна свідомість сприймає їх як тяжке зло, що загрожує державності. Корупція становить небезпеку і для розвинених демократій, і для держав, що

перебувають у кризі або лише формують інститути демократії. Як слушно зауважують Б. Ельнаді та А. Рифаат, «корупція – це хвороба, від якої страждають усі суспільства, але найбільше – найуразливіші» [2]. До таких, безперечно, належить і Україна. Нині корупція перетворилася на одну з головних соціальних проблем, а для багатьох держав – на питання виживання, адже саме її подолання визначає не лише стабільність, а й стратегічний напрям розвитку економіки, політики та соціальної системи.

Слід зазначити, що адекватне розуміння корупції як соціального явища має не лише теоретичне, а й винятково практичне значення. Про це свідчать численні факти, коли на політичному рівні державним і правоохоронним органам ставляться завдання, які з огляду на природу корупції є об'єктивно нездійсненними – «подолати корупцію», «викорінити корупцію». Так, у постанові Верховної Ради України від липня 2001 р. № 2612-III «Про підсумки парламентських слухань щодо стану боротьби з корупцією» йдеться про необхідність «підірвати ґрунт для існування корупції». Указ Президента України від 23 лютого 2000 р. № 276 передбачав «створення конкурентного середовища, регулювання природних монополій, усунення умов для зловживань, подолання корупції та тіньової економіки». Комплексна програма профілактики злочинності (Указ Президента від 25 грудня 2000 р. № 1376) містила заходи, спрямовані на «викорінення корупції». Концепція подолання корупції «На шляху до доброчесності», затверджена Указом Президента від 11 вересня 2006 р. № 742, а також розпорядження Кабінету Міністрів від 8 квітня 2009 р. № 535-р передбачали чергові антикорупційні плани. Втім, строки виконання давно минули, а поставлені завдання залишилися нереалізованими [3; 4].

Як соціальне явище, корупція функціонує в межах певних інституційних систем, де взаємодіють правові, економічні та політичні процеси. Вона не лише є їх наслідком, а й чинником, що активно впливає на розвиток права, економіки, політики, ідеології та суспільної свідомості. Корупція в Україні не є породженням періоду незалежності – її корені сягають глибокої історії. Сам термін «корупція» походить від латинського *corrūptio* – «спокушання, підкуп, занепад», утвореного від дієслова *corrumpere* – «псувати, руйнувати, розбещувати». Уже в римському праві цим словом позначали участь кількох осіб у спільній діяльності, спрямованій на спотворення нормального перебігу судового процесу чи управління суспільними справами [5]. Отже, вже

в античну добу поняття мало сутність, близьку до сучасного розуміння.

Варто наголосити, що корупція не є інфекцією, якою може раптово «заразитися» здорове суспільство. Вона є наслідком певних політичних, економічних і соціальних процесів. Жодна держава ніколи не була повністю позбавлена цього явища, проте його найнебезпечніші форми виникають у періоди криз. До таких країн належить і Україна. Аналізуючи різні погляди науковців, можна дійти висновку, що корупція – це соціально-правове явище системного характеру, що полягає у використанні особою, наділеною владними чи управлінськими повноваженнями, свого статусу, службових повноважень або пов'язаних із ними можливостей всупереч публічним інтересам з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб. Вона має комплексну суспільну природу, оскільки водночас виступає і морально-психологічною девіацією, і правовим порушенням, і механізмом деформації владних відносин, що підриває засади законності, справедливості та довіри до держави. Корупція не зводиться до окремого діяння, а охоплює систему соціальних практик і відносин, у яких приватний інтерес підмінює публічний, спричиняючи «корозію влади» та руйнування моральних основ суспільства.

Своєю чергою корупційні правопорушення являють собою сукупність юридично визначених діянь (злочинів, адміністративних, дисциплінарних чи цивільно-правових порушень), що вчиняються з метою одержання або надання неправомірної вигоди чи інших переваг, або пов'язані з неправомірним використанням владних, службових чи представницьких повноважень на шкоду державним чи суспільним інтересам. Їх специфіка полягає в тому, що вони є зовнішнім проявом корупції як соціального явища, реалізованим у конкретній правовій формі.

Список використаних джерел

1. Левчук А. О. Історико-правовий розвиток корупції. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7 груд. 2018 р.) : у 2 ч. / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2018 Ч. 2. С. 382–384.
2. Ельнаді Б., Рифаат А. Місяць за місяцем. *Кур'єр ЮНЕСКО*. 1996. Серпень. С. 4–9.
3. Гвоздецький В. Д. Оновлення адміністративно-правового механізму запобігання і протидії корупції в Україні підтверджено Революцією Гідності. *Міліція України*. 2014. № 11–12. С. 20–29.

4. Про Концепцію боротьби з корупцією на 1998–2005 роки : Указ Президента України від 24.04.1998 № 367/98. *База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367/98#Text>

5. Гвоздецький В. Д. Теоретичне визначення поняття корупції та його історично-правовий розвиток. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.* 2011. № 1 (54). С. 80–83.

Шопіна Ірина Миколаївна,

професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна російська збройна агресія проти України сприяла численним змінам організації військового управління. Трансформація пріоритетів та критеріїв оцінювання управлінських дій мала своїми наслідками переоцінку векторів антикорупційної діяльності та визначення першочергових кроків зниження корупційних ризиків. Проблеми запобігання та протидії корупційним правопорушенням розглядаються нині у системному зв'язку з ефективністю відсічі збройній агресії противника. Порушення внаслідок корупційних діянь логістичних, кадрових, фінансових та інших процесів в секторі безпеки і оборони, зниження ефективності постачання військової техніки та озброєнь, надання медичної допомоги особовому складу можливість виконання мобілізаційних планів уявляють сьогодні особливу небезпеку для України [1].

Незважаючи на певне зменшення кількості корупційних кримінальних правопорушень, облікованих у системі Міністерства оборони України за 9 місяців 2024 року у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, у загальній структурі корупційної злочинності одну третину займають злочини, що пов'язані з привласненням, розтратою державного і військового майна, фінансовими ресурсами, або заволодінням ними шляхом зловживання службовим становищем, а також викраденням або привласненням зброї, бойових припасів, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна. Майже дві третини складають правопорушення, пов'язані з наданням/прийняттям пропозиції, обіцянки або одержання